

Briuselis, 2023 02 01
COM(2023) 62 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo amžiui

1.1. Įvadas. Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo amžiui

Šis dešimtmetis nulems, ar pasauliui pavyks pažaboti visuotinės temperatūros kilimą ir žengti reikiamus žingsnius, kad būtų neutralizuotas poveikis klimatui. Ant kortos pastatyta daug ir kylantys iššūkiai – sudėtingi, tačiau mūsų karta turi unikalią progą šią būtinybę imtis veiksmų išnaudoti kaip galimybę investuoti į neutralaus poveikio klimatui amžiaus švarios energijos ekonomiką ir pramonę.

Europos žaliojo kurso dokumentuose įtvirtinti mūsų žaliosios pertvarkos užmojai, įskaitant mūsų klimato tikslus iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui. Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinyje pateikiamas konkretus planas, kaip tvirtai pakreipti Europos ekonomiką reikiama linkme, o plane „REPowerEU“ – kaip sparčiau atitolti nuo iškastinio kuro. Šiais dokumentais ir Žiedinės ekonomikos veiksmų planu sudarytos sąlygos pertvarkyti ES pramonę neutralaus poveikio amžiui.

Per ateinančius kelerius metus tvirtai susiformuos poveikio klimatui neutralizavimo amžiaus ekonominės sąlygos. Bus sukurtos naujos rinkos; išrastos, išstbulintos ir rinkai pateiktos proveržio švarios technologijos; pertvarkytos mūsų energetikos sistemos. Todėl tie, kurie šiandien investuos pirmieji, kurie nesnaus, užsitikrins savo vietą šioje naujoje ekonomikoje ir kurs darbo vietas naujų įgūdžių turinčiai darbo jėgai, atgaivins pramonines gamybos bazines, sumažins žmonių ir įmonių išlaidas ir turės puikias galimybes padėti kitoms pasaulio šalims mažinti jų pačių ekonomikos priklausomybę nuo iškastinio kuro.

Turint omenyje Europos pramonei atsiveriančių galimybių mastą, ši reikmė atsiduria dėmesio centre. Tarptautinė energetikos agentūra apskaičiavo, kad iki 2030 m. pasaulinės pagrindinių masiškai gaminamų švarios energijos technologijų rinkos vertė išaugs iki maždaug 650 mlrd. JAV dolerių (apie 600 mlrd. EUR) per metus, t. y. bus trigubai didesnė nei šiandien. Susijusių darbo vietų skaičius energetikos pramonėje per tą patį laikotarpį galėtų išaugti daugiau nei dvigubai¹. Poveikio klimatui neutralizavimo pramonė visame pasaulyje auga taip sparčiai, kad pasiūla kartais nepaveja paklauskos.

Europos Sąjunga yra pasirengusi pasitempti ir nepraleisti galimybių, kurias atveria poveikio klimatui neutralizavimas. Dėl bendraja rinka grindžiamo Europos ekonomikos modelio pastaraisiais dešimtmečiais smarkiai suklestėjo gerovė. Europa pirmauja inovacijų, rizikos kapitalo ir poveikio klimatui neutralizavimo technologijų bei tvarių produktų diegimo srityje. Ji turi tvirtą atspirties tašką – vis labiau skaitmenizuojamą pramonę, kuri, kaip jau ne kartą pasitvirtino, nustato tendencijas ir standartus. Ji gamina visame pasaulyje naudojamus aukštos kokybės inovatyvius gaminius. Jos mokslininkai ir tyrėjai, nuolat kuriantys proveržio sprendimus arba tobulinantys esamas technologijas, – vieni geriausių pasaulyje.

Europos Sąjunga taip pat parodė, kaip **žalioji pertvarka gali padidinti konkurencingumą.** Laipsniškas Rusijos iškastinio kuro atsisakymas paspartino naują pramonės revoliuciją, kurios tikslas – užbaigti iškastinio kuro erą. Visoje mūsų ekonomikoje – transporto, pastatų, gamybos, energetikos sektoriuose – kuriamos ir diegiamos įvairios naujos poveikio klimatui neutralizavimo technologijos ir netgi formuojasi visiškai naujos rinkos. Mūsų poveikio klimatui neutralizavimo ekosistemos vertė 2021 m. viršijo 100 mlrd. EUR, t. y. nuo 2020 m. ji padvigubėjo².

Europos Sąjunga taip pat įrodė turinti išgalių nuolat keistis ir atremti iššūkius. Pramonei iššūkių kyla pačių įvairiausių – nuo didelės infliacijos, darbo jėgos stygiaus, demografinių

¹ „Energy Technology Perspectives“ (liet. k. „Energetikos technologijų perspektyvos“) (2023), Tarptautinė energetikos agentūra.

² „The rise of European Clean Tech – Report“ (liet. k. „Europos švarių technologijų augimo ataskaita“), <https://dealroom.co/uploaded/2022/04/Dealroom-Talis-Climate-Tech-Europe-2022.pdf>

pokyčių iki tiekimo grandinių sutrikimų po COVID-19 pandemijos, kylančių palūkanų normų ir energijos bei žaliavų kainų šuolių. Su jais tenka dorotis esant nuožmiai ir ne visuomet sąžiningai konkurencijai susiskaidžiusioje pasaulinėje rinkoje. Tačiau, nepaisant nepalankių aplinkybių, iki šiol ES ekonomika puikiai atsilaukė, o politinė vienybė atsiperka. Dujų ir naftos kainos jau nukrito žemiau prieškarinio lygio. Infliacija visoje Europoje mažėjo antrą mėnesį iš eilės, ypač 2022 m. gruodžio mėn. Nedarbo lygis yra mažesnis nei iki 2008 m. finansų krizės, o darbo rinkų rezultatai tebėra geri.

ES yra įsitikinusi, kad ji gali sparčiau pertvarkyti savo pramonę taip, kad jos poveikis klimatui būtų neutralus, ir yra pasiryžusi tai padaryti. Diegdama atsinaujinančiųjų išteklių energiją, pertvarkydama energetikos ir transporto infrastruktūrą, pvz., tinklus, pereidama prie masinio švariojo vandenilio naudojimo kaip kuro, kuro kaupiklio ir žaliavos ES ne tik tenkina savo poreikius ir išnaudoja galimybes, ji taip pat ateityje gali išsikvoti lyderės poziciją poveikio neutralizavimo pramonės sektoriuose. Be to, galime kurti naujas bendradarbiavimo su savo užsienio partneriais švarių technologijų srityje formas. Bendradarbiaujant su partneriais poveikio klimatui neutralizavimo technologijų kūrimo srityje, įvairinant ir stiprinant tiekimo grandines ir padedant kitiems vykdyti žaliąją pertvarką, lenktynės dėl poveikio klimatui neutralizavimo gali būti naudingos ir planetai, ir verslui.

Vilčių teikia tai, kad Europos partneriai taip pat pradeda išnaudoti poveikio klimatui neutralizavimo pramonės galimybes. Pagal Jungtinių Valstijų infliacijos mažinimo aktą iki 2032 m. bus sutelkta daugiau kaip 360 mlrd. JAV dolerių (apie 330 mlrd. EUR). Žaliosios pertvarkos planus priėmusi Japonija ketina surinkti iki 20 trilijonų jėnų (apie 140 mlrd. EUR) platindama žaliosios pertvarkos obligacijas. Indija pateikė su gamyba susietų paskatų sistemą, kuria siekiama didinti konkurencingumą tokiuose sektoriuose kaip fotovoltinės technologijos ir baterijos. Jungtinė Karalystė, Kanada ir daugelis kitų šalių taip pat parengė savo investicijų į švarias technologijas planus. Europa yra pasirengusi su visais šiais partneriais bendradarbiauti bendram labui.

Vis dėlto prekyba ir konkurencija poveikio klimatui neutralizavimo pramonės rinkoje turi būti sąžiningos. Kai kurios mūsų partnerių iniciatyvos gali turėti nepageidaujamą šalutinį poveikį mūsų pačių poveikio klimatui neutralizavimo pramonei. Iš esmės Kinijos subsidijos, palyginti su jos BVP, jau seniai yra dvigubai didesnės nei ES subsidijos³. Tai iškreipė rinką ir lėmė dabartinę Kinijos dominavimą daugelio poveikio klimatui neutralizavimo technologijų gamyboje, nes ši šalis švarių technologijų inovacijų ir gamybos subsidijavimą paskelbė savo penkmečio plano prioritetu. Jau paskelbtos Kinijos investicijos į švarias technologijas viršija 280 mlrd. JAV dolerių (apie 260 mlrd. EUR). Europa su savo partneriais turi dėti daugiau pastangų tokių nesąžiningų subsidijų ir ilgalaikio rinkos iškreipimo poveikiui neutralizuoti. Kai viešasis pėdsakas privačiose rinkose tampa neproporcingai didelis, iškreipimai sukuria nevienodas sąlygas ir atsiranda nesąžininga konkurencija. Komisija ir toliau sieks visapusiškai naudodamasi prekybos apsaugos priemonėmis apsaugoti bendrąją rinką ir taisyklėmis grindžiamą tarptautinę prekybą nuo tokios nesąžiningos prekybos praktikos, kaip dempingas ir konkurenciją iškreipiančios subsidijos.

Žvelgiant į ateities perspektyvas, konkurencijos iššūkiai niekur nedings. Pigaus iškastinio kuro laikai jau praėjo, todėl tenka spartinti žaliąją pertvarką, kad pramonė turėtų prieigą prie gausios ir įperkamos švarios energijos. ES turi remtis didžiausia savo stiprybe – bendrąja rinką – ir vengti susiskaidymo. Todėl Komisija žada pasiūlyti bendrais strateginiais prioritetais ir investicijų poreikių vertinimu grindžiamą visapusišką europinę strategiją. Tam reikės išnagrinėti įvairias galimybes, kaip užsitikinti bendrą ES atsaką, įskaitant ES finansavimą. Be

³ [„Chinesische Subventionspolitik: Effekte auf deutsche Unternehmen“ \(vbw-bayern.de\)](https://www.vbw-bayern.de)

to, visų pirma užbaigiant kapitalo rinkų sąjungos kūrimą, turi būti pagerintos įmonių galimybės gauti privatų finansavimą. Didesnis konkurencingumas turi būti neatsiejamas nuo gerai apmokamų kokybiškų darbo vietų ir investicijų į žmogiškąjį kapitalą.

Koks bus neutralaus poveikio amžius, nulems šiandien priimami sprendimai. ES turi būti pasirengusi rodyti pavyzdį, veikti sparčiai, su užmoju ir išvien. ES politikoje ir priemonėse įtvirtintas bendras atsakas bus kur kas veiksmingesnis nei 27 nacionalinės strategijos.

2. SU ŽALIOJO KURSO PRAMONĖS PLANU – VIENU ĖJIMU PRIEŠAKYJE

Atsižvelgiant į šias tektonines galimybes ir iššūkius, Europai reikia naujo Žaliojo kurso pramonės plano. Planas bus Europos žaliojo kurso, vedančio mus į poveikio klimatui neutralumą, dalis ir padės Europai išsikovoti lyderės poziciją neutralaus poveikio pramonės amžiuje.

Plano atspirties taškas – poreikis per ateinančią dešimtmetį gerokai padidinti poveikio neutralizavimo gaminių technologinę plėtrą, gamybą ir diegimą, taip pat neutralaus poveikio energijos tiekimą ir ES veiksmų pridėtinę vertę įgyvendinant šį uždavinį drauge. Suvokiant, kad koją kiša pasaulinė konkurencija dėl žaliavų ir kvalifikuotų darbuotojų, planu bus siekiama spręsti šią dichotomiją ir sutelkti dėmesį į sritis, kuriose Europa turi didžiausią potencialą keisti padėtį. Kitas plano tikslas – per įvairinimą ir mūsų pačių vykdomą plėtrą bei gamybą apsaugoti nuo rizikos, kad priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro pakeisime kita strategine priklausomybe, galinčia sutrukdyti mums naudotis pagrindinėmis žaliajai pertvarkai reikalingomis technologijomis ir ištekliais. Planas papildys kitas pagal Europos žaliąjį kursą ir ES pramonės strategiją, visų pirma Žiedinės ekonomikos veiksmų planą, šiuo metu dedamas pastangas pertvarkyti pramonę. Taip pat vieni svarbiausių prioritetų išlieka energijai imlių pramonės šakų modernizavimas ir jų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, kokybiškų darbo vietų kūrimas ir galimybių keisti darbą užtikrinimas pasitelkiant mokymą ir švietimą.

Todėl, norint sustiprinti poveikio klimatui neutralizavimo pramonę, reikalingas bendras ir tvirtas Europos atsakas. Žaliojo kurso pramonės planas bus grindžiamas mūsų pranašumais – atvirumu, inovacijomis, įtraukumu ir tvarumu. Sudarius tinkamas sąlygas, Europos poveikio klimatui neutralizavimo pramonė atliks labai svarbų vaidmenį žemynui pereinant prie žaliosios ekonomikos, kuri ne tik užtikrins gerovę ES, bet ir padės jai pirmauti pasaulyje tiek technologijų, tiek kovos su klimato kaita ir aplinkos tarša srityse.

Šie naujojo Žaliojo kurso pramonės plano metmenys grindžiami keturiais ramsčiais:

- **nuspėjama ir supaprastinta reglamentavimo aplinka;**
- **galimybėmis greičiau gauti pakankamą finansavimą;**
- **įgūdžiais;**
- **atvira prekyba kuriant atsparias tiekimo grandines.**

2.1. Nuspėjama ir supaprastinta reglamentavimo aplinka

ES tradiciškai rėmėsi tvirta reglamentavimo aplinka, kad sudarytų palankias sąlygas verslui, užtikrintų kokybiškas darbo vietas savo darbuotojams ir aukštą aplinkos apsaugos lygį. Šie trys aspektai gali vienas kitą papildyti, jei reguliavimas yra subalansuotas ir sumanus, tačiau tam reikia nuolatinio dėmesio. Todėl šiais metais Komisija nustatė, kad visos naujos taisyklės turi praeiti papildomą konkurencingumo patikrą – ja siekdama užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į visą

galimą poveikį konkurencingumui ir išvengta nereikalingos naštos. Norint paskatinti investicijas, labai svarbu, kad reglamentavimo aplinka būtų paprasta, nuspėjama ir aiški. Imantis veiksnių ES lygmeniu, bus išvengta susiskaidymo, kurį lemtų 27 reglamentavimo metodai.

Ši pavasarį Komisija pateiks tris svarbius reformų poreikiu grindžiamus pasiūlymus dėl pramonės konkurencingumo.

Pirma, **Komisija siūlosi pateikti Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą, kuris būtų Žaliojo kurso pramonės plano dalis ir kurio tikslas būtų sustiprinti svarbiausių technologijų pramoninę gamybą ES.** Šiuo aktu būtų nustatyta **supaprastinta reglamentavimo sistema**, taikoma produktų, kurie yra labai svarbūs siekiant poveikio klimatui neutralumo tikslų, kaip antai, baterijų, vėjo jėgainių, šilumos siurblių, saulės energijos gamybos įrangos, elektrolizerių ir anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų, **gamybos pajėgumams**⁴. Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktu visų pirma būtų:

- atlikus konkrečių sektorių analizę, nustatyti **2030 m. pramonės pajėgumų tikslai**, jei jų reikia norint užtikrinti, kad dėl strateginių priklausomybių nekiltų pavojus žaliajai pertvarkai. Tam, kad tiekimo trukdžiai nepakištų kojos, bus svarstoma visa tarpvalstybinė tiekimo ir vertės grandinė;
- nustatant konkrečius įvairių leidimų išdavimo etapų terminus, sutrumpinta leidimų išdavimo procesų trukmė ir padidintas jų nuspėjamumas, taip pat būtų gerokai sustiprinti valstybių narių administraciniai gebėjimai, pvz., pagal **vieno langelio** principą sukuriant vieną kontaktinį centrą, į kurį investuotojai ir pramonės suinteresuotieji subjektai galėtų kreiptis viso administracinio proceso metu.

Kadangi europinės vertės grandinės bendrojoje rinkoje yra labai integruotos ir tarpusavyje susijusios (žr. 1 paveikslą), Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akte būtų nustatyti paprasti ir veiksmingi kriterijai šios pramonės tiekimo grandinių strateginės svarbos projektams nustatyti. Remiant **strateginius projektus, įskaitant kelių valstybių vykdomus projektus, kuriuose gali dalyvauti ir daugiau, ir mažiau išsivystę regionai**, turėtų būti užtikrinta, kad naudosis iš novatoriškos pramonės plėtros ir toliau turėtų visos valstybės narės. Būtų naudinga, jei būtų paspartintos šių projektų leidimų išdavimo procedūros ir jie galėtų pritraukti tiek privatųjį, tiek ES ir nacionalinį viešąjį finansavimą⁵.

Europos standartai gali padėti skatinti švarių ir skaitmeninių technologijų diegimą. Ypač naujų pramonės vertės grandinių atveju, jei būtų numatyti ir parengti aukštos kokybės Europos standartai, atitinkamiems ES pramonės sektoriams jie suteiktų svarbų konkurencinį pranašumą, be kita ko, pasauliniu lygmeniu. Standartus atitinkantis gaminys būtų laikomas tinkamesniu parduoti, o įmonės, kurios laikosi standartų, galėtų pritraukti investicijų. Europos standartai leistų ES pramonei išplėsti technologijų pardavimą visoje bendrojoje rinkoje, o tai ypač svarbu startuoliams ir MVĮ.

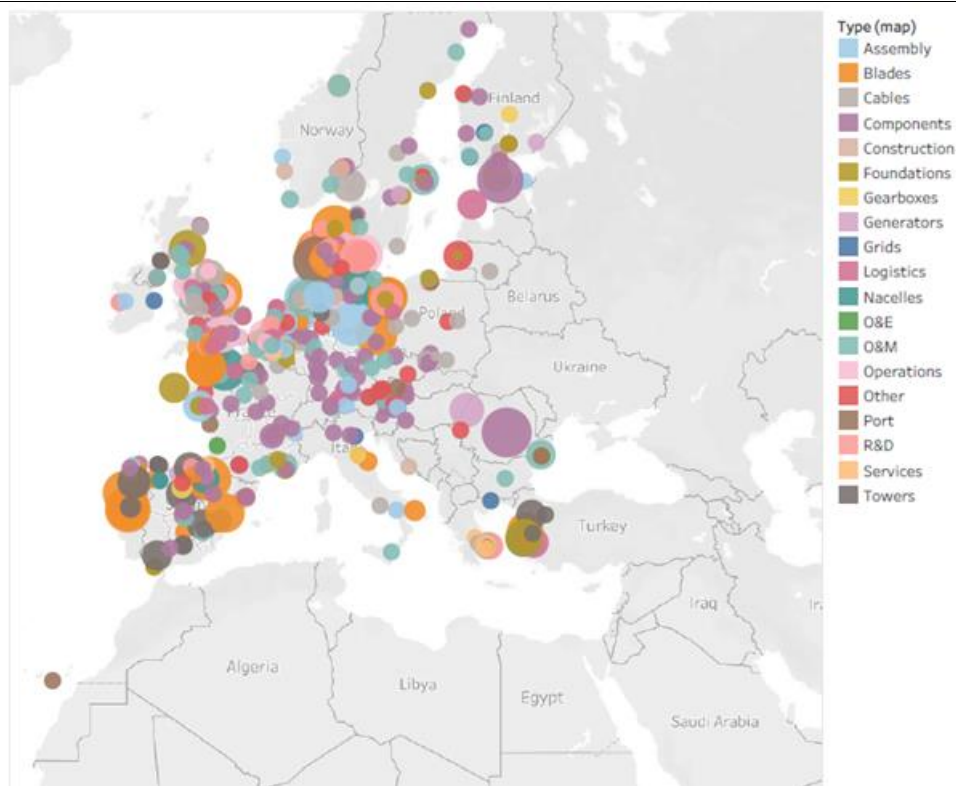
- Pasiremdama aktu Komisija galėtų prašyti, kad būtų sukurti **Europos standartai**, kurie skatintų spartesnę svarbiausių technologijų⁶ diegimą.

⁴ Kokiems tiksliai gaminiams ji bus taikoma, dar turi būti nustatyta. Atskaitos tašku laikant technologinį neutralumą, aktas būtų grindžiamas įvairaus tipo poveikio klimatui neutralizavimo gaminių strateginės svarbos vertinimu ir nustatytais investicijų į jų gamybą poreikiais. Ne tik strateginės poveikio klimatui neutralizavimo technologijos galėtų būti remiamos teikiant konkrečios rūšies paramą pagal Laikinąją valstybės pagalbos sistemą krizės ir pertvarkos sąlygomis.

⁵ Nacionalinis viešasis finansavimas, kuris yra valstybės pagalba, turi atitikti Laikinąją valstybės pagalbos sistemą krizės ir pertvarkos sąlygomis.

⁶ Pavyzdžiui, perdirbti fotovoltinėms plokštėms reikiamas žaliavas arba statyti vėjo jėgaines būtų paprasčiau, jei

1 pav. Vėjo energetikos tiekimo grandinės ir darbo vietos yra glaudžiai integruotos ES ir Europoje

Šaltinis: „Wind Europe“. Žemėlapyje pavaizduoti įvairių ES vėjo energetikos segmentų pramoniniai įrenginiai. Skritulių dydis proporcingas vienam objektui tenkančių darbo vietų skaičiui (maži skrituliai: 10–50 darbuotojų; dideli skrituliai: daugiau kaip 1000 darbuotojų).

Siekdama paskatinti inovacijas, Komisija įvertins galimybę sukurti **bandomąją reglamentavimo aplinką**, kad joje atliekamais sparčiais eksperimentais ir ardomosiomis

ši veikla atitiktų šiose srityse nustatytus Europos standartus. Jau yra galimybė parengti baterijų surinkimo, vežimo ir apdorojimo standartą, o jį atitinkantiems perdėbimo įrenginiams galės būti taikomos spartesnės ir paprastesnės procedūros.

inovacijomis būtų galima išbandyti naujas technologijas⁷. Tokia bandomoji reglamentavimo aplinka taip pat galėtų prisidėti prie leidimų išdavimo ir (arba) sertifikavimo proceso, atliekamo prieš gaminius pateikiant rinkai, supaprastinimo. Dabar šios procedūros gali užtrukti ir sulėtinti inovacinių gaminių diegimą; tai didelė našta, ypač MVĮ ir startuoliams. Komisija toliau finansuos eksperimentavimo infrastruktūrą – tai vienas iš svarbių žingsnių siekiant padėti technologijoms pasiekti rinką.

Siekiant dar labiau paskatinti poveikio neutralizavimo gaminių didelio masto paklausą, **svarbu vaidmenį gali atlikti įvairių formų viešieji veiksmai, pavyzdžiui, viešieji pirkimai, tarifų nuolaidos ir paskatos įmonėms bei galutiniams naudotojams labiau naudotis tvarumu ir žiediškumu grindžiamomis poveikio klimatui neutralizavimo technologijomis**. Europos Sąjungoje valdžios institucijos paslaugoms, darbams ir gaminiams pirkti išleidžia apie 14 proc. BVP (apie 2 trln. EUR per metus). Viešųjų pirkimų politika ir kita viešoji parama gali padėti maksimaliai padidinti viešųjų lėšų grąžą ir kartu didinti tiekimo saugumą randant kuo įvairesnių tiekimo šaltinių. Šiuo tikslu Komisija, naudodamasi turimomis teisinėmis priemonėmis ir esamais ES standartais, nustatytų tvarumo charakteristikas ir galimus reikalavimus poveikio neutralizavimo gaminiams. Taip būtų skatinama labiau nuspėjama ir vienodesnė neutralaus poveikio klimatui sprendimų paklausa, o valdžios institucijos galėtų nustatyti plataus užmojo tvarumo reikalavimus.

Antra, Komisija pasiūlys **Svarbiausiųjų žaliavų aktą**. ES gaminti poveikio klimatui neutralizavimo technologijas įmanoma tik užsitikrinus prieigą prie atitinkamų svarbiausiųjų žaliavų, be kita ko, įvairinant jų tiekimo šaltinius ir tas žaliavas perdirbant, kad būtų sumažinta ES priklausomybė nuo labai koncentruoto tiekimo iš trečiųjų šalių ir paskatintas kokybiškų darbo vietų kūrimas bei žiedinės ekonomikos augimas. Šiuo aktu bus siekiama užtikrinti ES tiekimo saugumą, be kita ko, stiprinant tarptautinius veiksmus, sudarant palankesnes sąlygas gavybai (kai tinkama), apdorojimui ir antriniam perdirbimui, o kartu išlaikant aukštus aplinkos apsaugos standartus ir tęsiant mokslinius tyrimus bei inovacijas, pvz., kad būtų sunaudojama mažiau medžiagų ir kuriami biologiniai pakaitalai. Apčiuopiamų laimėjimų šioje srityje jau yra – šiandien kai kurios ES įmonės baterijose naudoja nebe grafitą, o iš medienos gautą ligniną.

Trečia – **energetika**. Rusijai ėmus naudoti energiją kaip ginklą tapo aišku kaip dieną, kad būtina pasirūpinti energijos tiekimo saugumu ir mažinti priklausomybes. Daugelio įmonių konkurencingumas smuko dėl didelių energijos kainų ir kai kurių tiekimo grandinių sutrikimų. Energijai imlios pramonės šakos dėl to nukentėjo labiausiai⁸. Todėl pagal planą „REPowerEU“ žengti svarbūs žingsniai siekiant spręsti didelių energijos kainų problemą ir brangų iškastinį kurą pakeisti pigesniais atsinaujinančiais energijos ištekliais. Pavyzdžiui, 2022 m. vėjo ir saulės energijos gamybos pajėgumai ES viršijo 400 GW, tai yra, palyginti su 2020 m., jie išaugo daugiau kaip 25 proc.⁹ Sukūrėme ES energijos pirkimo platformą, kad sutelktume dujų paklausą, koordinuotume infrastruktūros naudojimą ir derėtumės su tarptautiniais partneriais; mes sutaupėme dujų, užpildėme saugyklas ir nustatėme viršutinę kainų ribą trumpojo laikotarpio rinkose. Užbaigti keli elektros energijos ir dujų infrastruktūros projektai ir jungtys. **Kovo mėn. Komisija pristatys elektros energijos rinkos modelio reformą**; šiuo metu dėl jos vyksta viešos konsultacijos. Siekiant, kad visi elektros energijos vartotojai galėtų pasinaudoti labiau nuspėjamomis ir mažesnėmis atsinaujinančiųjų išteklių energijos sąnaudomis, svarbų vaidmenį galėtų atlikti ilgalaikės kainų sutartys. Kaip išdėstyta plane „REPowerEU“, kad būtų

⁷ Siekdama padėti politikos formuotojams ir novatoriams formuoti eksperimentavimo strategijas, Komisija ketina iki 2023 m. vasaros paskelbti gaires, kuriose būtų apibūdinti tinkami naudojami bandomąja reglamentavimo aplinka, bandymų centrais ir gyvosiomis laboratorijomis atvejais.

⁸ Pavyzdžiui, polikristalinio silicio, naudojamo fotovoltinėse plokštėse, gamybai ar baterijų elementų gamybai.

⁹ Komisijos įverčiai grindžiami Tarptautinės atsinaujinančiosios energijos agentūros (IRENA) ir pramonės suinteresuotųjų subjektų duomenimis.

padidintas pramonės konkurencingumas, reikės ne tik keisti pramonės procesus, smarkiai paspartinti ir padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtrą, dėti daugiau pastangų didinti energijos vartojimo efektyvumą ir sumažinti energijos paklausą, bet ir perkvalifikuoti darbo jėgą bei tobulinti jos įgūdžius.

ES pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, labai svarbi naujoji **ES baterijų reguliavimo sistema** – ja užtikrinama, kad Europos Sąjungoje būtų konkurencingos ir atsparios baterijų gamybos, pakartotinio naudojimo ir perdirbimo vertės grandinės. Ateityje **Tvarių gaminių ekologinio projektavimo reglamentas**¹⁰ bus taikomas platesniam gaminių ratui ir juo bus dar labiau išplėsti tvarumo reikalavimai; šioje srityje ES pramonei lygių nėra. Esamuose ir būsimuose ekologinio projektavimo darbo planuose Komisija teiks pirmenybę darbiui, susijusiam su poveikio klimatui neutralizavimo technologijomis.

Be to, labai svarbu, kad vartotojai galėtų rinktis gaminius remdamiesi skaidria ir patikima informacija apie jų tvarumą, patvarumą ir anglies dioksido pėdsaką. Rinkos skaidrumas padės technologiniu ir aplinkos požiūriu pranašesniems poveikio klimatui neutralizavimo gaminiams skintis kelią į rinką. Pavyzdžiui, Komisija iki šių metų pabaigos pasiūlys **suvienodintą** šilumos siurblių **energijos vartojimo efektyvumo etiketę**, leisiančią naudotojams palyginti skirtingas technologijas¹¹. Panašų poveikį daro ir Komisijos pateiktas pasiūlymas dėl vartotojų įtraukimo į žaliają pertvarką.

Galiausiai, tokia poveikio neutralizavimo verslui palanki aplinka, kokią siekiama sukurti Žaliojo kurso pramonės planu, negali apsieiti be **infrastruktūros**. Norint visame TEN-T tinkle užtikrinti įkrovimo ir degalų pildymo infrastruktūrą, sukurti bei sustiprinti bazinę Europos vandenilio infrastruktūrą ir išplėsti bei sutvirtinti išmanųjį elektros energijos tinklą, kad TEN-E tinklas galėtų priimti didelį atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekį, reikia didelių investicijų¹². Taip pat reikia stiprinti mūsų reglamentavimo sistemą. Taigi laikas, remiantis europine pasaulėžiūra, suplanuoti reikiamą infrastruktūrą. Komisija ragina teisėkūros institucijas nedelsiant priimti Alternatyviųjų degalų infrastruktūros reglamentą (ADIR), padėsiantį kurti prie ateities poreikių pritaikytą įkrovimo ir degalų pildymo tinklą. Siekdama plėtoti ir stiprinti vandenilio ir elektros energijos infrastruktūrą, Komisija toliau nagrinės Europos infrastruktūros tinklų priemonės išteklių poreikius ir visapusiškai išnaudos peržiūrėtą TEN-E reglamentą taip, kad būtų sparčiau planuojama, finansuojama ir diegiama ypatingos svarbos (tarpvalybinė) infrastruktūra. Pažymėtina, kad tarpvalstybinės infrastruktūros plėtrą ir įgyvendinimą privalu artimiausiu metu paspartinti. Komisija taip pat svarstys tolesnius būdus, įskaitant galimus teisėkūros veiksmus, siekdama užtikrinti, kad valstybės narės įgyvendintų tarpvalstybinės energetikos infrastruktūros projektus ir nebūtų nepagrįstai vėluojama diegti strateginę infrastruktūrą.

Įgyvendinant Žaliojo kurso pramonės planą bus sėkmingai padidintas konkurencingumas, jei visi subjektai (institucijos, socialiniai partneriai, investuotojai, vartotojai) suvienys jėgas siekdami tų pačių tikslų. Prie plano įgyvendinimo prisidėtų neseniai sukurta Europos švarių technologijų platforma ir Švarios energijos pramonės forumas, kurie kartu su kitais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais koordinuotų veiksmus, kad būtų pasiekti investicijų ir gamybos tikslai, ir toliau didintų ryšių mezgimo galimybes. Komisija toliau glaudžiai bendradarbiaus su

¹⁰ ES ekologinio projektavimo politikoje nustatytos suderintos su energija susijusių gaminių taisyklės, kaip antai dėl energijos ir vandens suvartojimo, išmetamųjų teršalų kiekio ir medžiagų naudojimo efektyvumo; taip skatinama tiek tvaresnių gaminių paklausa, tiek pasiūla.

¹¹ Omenyje turimos šilumos siurblių technologijos; jų duomenis galima rasti duomenų bazėje EPREL <https://eprel.ec.europa.eu/screen/home>

¹² Dėl investicijų poreikių žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą dėl „REPowerEU“ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0230&from=EN>

Europos Parlamentu, kad Žaliojo kurso pramonės planas būtų sėkmingai įgyvendinamas.

2.2. Galimybės sparčiau gauti finansavimą

Pasaulinė poveikio klimatui neutralizavimo pramonė sparčiai auga, o investicijos į švarią energiją 2022 m., palyginti su ankstesniais metais, padidėjo 10 proc. Kai kuriuose sektoriuose, pavyzdžiui, vėjo energijos ar šilumos siurblių, ES poveikio klimatui neutralizavimo pramonė yra konkurencinga, net ir esant palyginti aukštomis energijos kainoms, tačiau kituose segmentuose, pavyzdžiui, fotovoltinių plokščių, jos pozicijos silpnesnės. Norint laiku pereiti prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, šiuos sektorius reikia plėtoti sparčiau. **ES pramonei išsikvoti didesnę dalį rinkoje nėra lengva, visų pirma dėl to, kad užsienyje teikiamos subsidijos sukuria nelygias sąlygas. Tai verčia didinti poveikio klimatui neutralizavimo pramonės galimybes sparčiau gauti finansavimą.** Būtent tai yra antrasis Žaliojo kurso pramonės plano ramstis.

Deramą vaidmenį turi atlikti ir tikslinis viešasis finansavimas. ES ir nacionalinis finansavimas jau dabar atlieka svarbų vaidmenį skatinant poveikio neutralizavimo inovacijas, gamybą bei diegimą ir stiprinant susijusius tinklus bei infrastruktūrą. Vis dėlto poveikio klimatui neutralizavimo pramonei ne mažiau svarbus ir privačių investuotojų finansavimas.

Įgyvendinant priemonę „NextGenerationEU“, 27 nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose numatytiems žalioms priemonėms, įskaitant pramonės priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti reikalingas investicijas, iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) biudžeto jau skirta 250 mlrd. EUR. Pagal programą „Europos horizontas“ žaliojo kurso moksliniams tyrimams ir inovacijoms, be kita ko, bendradarbiaujant su pramone, skirta 40 mlrd. EUR.

Iš **sanglaudos politikos** lėšų, įskaitant Teisingos pertvarkos fondą, žaliosios pertvarkos reikmėms galima panaudoti apie 100 mlrd. EUR. Komisija sudarys dar palankesnes sąlygas Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės plano įgyvendinimą greitai paremti investicijomis iš sanglaudos politikos lėšų, pavyzdžiui, paspartins energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energetikos projektų rengimą ir jų išlaidų kompensavimą pagal standartines kompensavimo schemas.

Iki šiol šie ES finansavimo šaltiniai daugiausia buvo naudojami moksliniams tyrimams ir inovacijoms, taip pat atsinaujinančiųjų išteklių energijai ir susijusiai infrastruktūrai diegti, o ne šio sektoriaus gamybos pajėgumams stiprinti.

Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės vertės grandinių finansavimą taip pat galima padidinti ir paspartinti teikiant tikslinę valstybės pagalbą. Tačiau, siekiant išvengti bendrosios rinkos susiskaidymo dėl skirtingo nacionalinės paramos lygio ir nevienodų tokios paramos teikimo galimybių, turi būti užtikrintas tinkamas ES lygmens finansavimas, kad tokios pramonės vertės grandinės galėtų klestėti visoje Sąjungoje.

2.2.1. Nacionalinis finansavimas

Kalbant apie valstybės pagalbą, ES konkurencijos politikoje numatyta priemonių, kuriomis galima paremti žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai reikalingų svarbiausių aukštųjų technologijų kūrimą ir diegimą kartu išsaugant bendrosios rinkos vientisumą ir laikantis ES tarptautinių įsipareigojimų. Vien per 2022 m. Komisijos patvirtintų pagalbos schemų bendras biudžetas siekė 51 mlrd. EUR; šiomis lėšomis finansuotas naujų energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybos pajėgumų įrengimas ir pramoninės gamybos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas visoje Sąjungoje. Rusijai užpuolus Ukrainą, dar 2022 m. kovo mėn. Komisija priėmė Laikinąją valstybės pagalbos sistemą krizės sąlygomis, pagal kurią valstybės narės gali

sušvelninti dėl karo kilusius neigiamus ekonominius padarinius ir palengvinti struktūrinius koregavimus siekdamas geriau sureaguoti į susidariusią ekonominę padėtį. Sistema buvo du kartus iš dalies pakeista ir dabar į ją jau įtrauktos konkrečios nuostatos dėl supaprastintos paramos atsinaujinančiųjų išteklių energijai, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo technologijoms ir energijos vartojimo efektyvumo priemonėms.

Dabar Komisija ketina – laikinai ir kruopščiai apibrėžtose srityse – **leisti valstybėms narėms dar lanksčiau teikti valstybės pagalbą**. Kad ši pagalba galėtų būti teikiama dar sparčiau ir paprasčiau, Komisija konsultuosis su valstybėmis narėmis dėl pasiūlymo laikinai, iki 2025 m. pabaigos, pakoreguoti valstybės pagalbos taisykles, kad skaičiavimai ir procedūros būtų supaprastinti, o patvirtinimas – paspartintas. Dėl šių pakeitimų valstybės narės taip pat galės lengviau vykdyti tam tikrus nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo planuose numatytus projektus, jei tie pakeitimai jiems bus taikomi.

Komisija ketina **valstybės pagalbos taisykles koreguoti penkiose srityse**, kartu išlaikydama bendrosios rinkos iškraipymams apriboti būtinas sąlygas, kad nedidėtų skirtumai tarp regionų ir būtų užtikrintas tarptautinių įsipareigojimų laikymasis. Keturiose iš šių sričių korekcijos bus įgyvendintos iš dalies keičiant Laikinąją valstybės pagalbos sistemą krizės sąlygomis – ji bus pertvarkyta į **Laikinąją valstybės pagalbos sistemą krizės ir pertvarkos sąlygomis**:

1. Pagalbos atsinaujinančiųjų išteklių energijai diegti supaprastinimas.

Pagalba, teikiama atsinaujinančiųjų išteklių energijai diegti, jau buvo supaprastinta Laikinojoje valstybės pagalbos sistemoje krizės sąlygomis. Laikinosios valstybės pagalbos sistemos krizės ir pertvarkos sąlygomis projekte numatyta dar daugiau supaprastinimų:

- nuostatas numatyta taikyti **visoms atsinaujinančiųjų išteklių technologijoms** (įtrauktoms į AIED II) ir vandenilio iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių bei biodegalų **laikymui**;
- nebereikės rengti atvirų konkursų dėl **mažiau brandžių technologijų** (jų atveju konkursai gali būti ne tokie veiksmingi);
- **pratęsti projektų užbaigimo terminai**.

2. Pagalbos pramonės procesų priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti supaprastinimas.

Teikti pagalbą pramonės priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti jau buvo paprasčiau ir pagal Laikinąją valstybės pagalbos sistemą krizės sąlygomis. Tačiau Laikinosios valstybės pagalbos sistemos krizės ir pertvarkos sąlygomis projekte numatyta dar daugiau supaprastinimų, pavyzdžiui:

- projektams, susijusiems su vandenilio naudojimu, energijos vartojimo efektyvumu ir elektrifikavimu, bus leidžiama teikti pagalbą atsižvelgiant į **standartinius investicijų sąnaudų procentinius dydžius** ir remiantis atvejo patirtimi;
- taikant tam tikras sąlygas atitinkančias schemas **didžiausias pagalbos intensyvumas** vienam pagalbos gavėjui galės būti **lankstesnis**.

3. Didesnės paramos investicijoms į strateginių poveikio neutralizavimo technologijų gamybą schemas, įskaitant galimybę padidinti pagalbą tiek, kiek jos panašioms projektams skiria už ES ribų esantys konkurentai, kartu užtikrinant tokios pagalbos proporcingumą.

4. Tikslingesnė pagalba dideliems naujiems gamybos projektams strateginėse poveikio klimatui neutralizavimo vertės grandinėse, atsižvelgiant į pasaulines finansavimo spragas.

Siūloma Laikiną valstybės pagalbos sistema krizės ir pertvarkos sąlygomis būtų siekiama užtikrinti vienodas sąlygas su kitomis jurisdikcijomis ir vidaus rinkoje, orientuojantis į tuos sektorius, kuriuose nustatyta perkėlimo į trečiąsias šalis rizika, ir proporcingai pagalbos sumoms. Laikinoji valstybės pagalbos sistema krizės ir pertvarkos sąlygomis sudarytų sąlygas valstybėms narėms nustatyti schemas, kuriomis būtų **remiamos naujos investicijos į gamybos priemones apibrėžtuose strateginiuose poveikio neutralizavimo sektoriuose, be kita ko, taikant mokesčių lengvatas**. Siekiant prisidėti prie valstybių narių ir regionų konvergencijos tikslo, leidžiama pagalbos suma būtų moduluojama nustatant didesnę pagalbos intensyvumą ir didesnes pagalbos sumos viršutines ribas, jei investicijos vykdomos remiamose vietovėse. Taip pat dar turės būti nustatytos atitinkamos sąlygos, kad būtų galima patikrinti, ar yra konkreti rizika, kad investicijos bus nukreiptos už EEE ribų, ir ar nėra perkėlimo EEE viduje rizikos. Valstybės narės gali savo **nacionalines mokesčių paskatas suderinti** su bendra schema, kurią Komisija yra pasiruošusi parengti, – taip galėtų būti sukurta **bendra schema**, kuria įmonėms visoje ES būtų užtikrintas didesnis skaidrumas ir nuspėjamumas.

Be to, tuose pačiuose tiksliniuose sektoriuose, susijusiuose su poveikio neutralizavimo technologijų lyderyste, valstybės narės galėtų individualioms pradinėms investicijoms teikti tokio pat dydžio pagalbą, kaip ir teikiama trečiųjų šalių, su sąlyga, kad laikomasi tam tikrų sąlygų, kaip antai bendradarbiaujama su keliomis šalimis, valstybėse narėse pasireiškia reikšmingas teigiamas išorinis poveikis, ir ypač daug dėmesio skiriama remiamoms vietovėms. Tokia pagalba turėtų būti mažinama pagrįsta tam tikrų investicijų perkėlimo už EEE ribų rizika, taip pat ji neturėtų sudaryti sąlygų perkelti gamybos veiklą iš vienos valstybės narės į kitą. Pagalba neviršytų to, kas būtina, kad projektas būtų vykdomas EEE.

Komisija yra pasiryžusi ir pagal Laikiną valstybės pagalbos sistemą krizės ir pertvarkos sąlygomis taikyti sparčias procedūras, kaip jau daroma pagal Laikiną sistemą krizės sąlygomis – pagal ją pagalba patvirtinama vidutiniškai per 19 dienų.

5. Gerokai padidinti pranešimo apie valstybės pagalbą šiose srityse ribas.

Šioje penktojoje srityje Komisija valstybės pagalbos taisykles pakoreguos toliau peržiūredama **Žaliojo kurso bendrąjį bendrosios išimties reglamentą**. Be nuostatų, susijusių su bendriems Europos interesams svarbiais projektais (žr. toliau), juo valstybėms narėms būtų suteikta daugiau lankstumo:

- remti priemones svarbiausiuose sektoriuose, pavyzdžiui, vandenilio, anglies dioksido surinkimo ir saugojimo, visai netaršių transporto priemonių ir pastatų energinio naudingumo, nes pranešimo Komisijai apie šią pagalbą ribas numatoma toliau didinti;
- išplėsti investicinės pagalbos įkrovimo ir degalų pildymo infrastruktūrai taikymo sritį;
- sudaryti dar geresnes sąlygas mokymo pagalbai, skirtai įgūdžiams ugdyti.

Šiuo metu ES vykdo penkis **bendriems Europos interesams svarbius projektus (BEISP)** – kelių valstybių narių įgyvendinamus didelio masto plėtros projektus, kuriais siekiama finansuoti naujas strateginių sričių technologijas ir kurie daro didelį teigiamą išorinį poveikį kitoms valstybėms narėms, inovacijoms, darbuotojams ir klientams: vieną – mikroelektronikos, po du – baterijų ir vandenilio srityje; projektų rengiama ir daugiau¹³. Tikimasi, kad 18 mlrd. EUR dydžio viešoji parama patvirtintiems BEISP padės pritraukti dar 36 mlrd. EUR privačiųjų investicijų (sverto rodiklis – 2).

Siekiant paspartinti naujų projektų įgyvendinimą, su BEISP susijusių projektų tvirtinimas bus dar labiau racionalizuotas ir supaprastintas.

¹³ Daugiau projektų bus baterijų ir vandenilio srityje arba galbūt fotovoltinių technologijų ar šilumos siurblių srityje.

- Ši pavasarį valstybės narės ir Komisija turėtų patvirtinti gerosios patirties kodeksą, padėsiantį skaidriai, įtraukiai ir greitai rengti BEISP, tad ir juos vertinti bus paprasčiau.
- Nustatydamą didesnes pranešimo apie pagalbą ribas ir didesnę pagalbos intensyvumą pagal Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą, Komisija taip pat rengiasi **paspirtinti mažesnių su BEISP susijusių inovacinių projektų**, visų pirma tų, kuriuos vykdo mažosios ir vidutinės įmonės, įgyvendinimą.

2.2.2. ES finansavimas

Pertvarkai, kuri padėtų įgyvendinti ES poveikio klimatui neutralizavimo uždavinius ir pasiekti „REPowerEU“ tikslus, naudojantis įvairiais šaltiniais ir turint saugų tiekimą, įgyvendinti ES turės ir toliau kliautis konkurencinga poveikio klimatui neutralizavimo pramone. Atsižvelgiant į plataus užmojo ES tikslus ir tarptautinę konkurenciją, iki 2030 m. reikia daugiau investuoti į poveikio klimatui neutralizavimo technologijų gamybą.

ES yra didelių skirtumų, susijusių su valstybių narių teikiama parama. Pavyzdžiui, nors 2020 m. atsinaujinantiesiems energijos ištekliams remti buvo skirta 0,57 proc. ES BVP, viena valstybė skyrė kone 1 proc. savo BVP, o dešimt kitų – išleido mažiau nei pusę ES vidurkio¹⁴.

Kad išvengtume bendrosios rinkos susiskaidymo dėl skirtingų nacionalinės paramos lygių, sudarytume palankesnes sąlygas žaliajai pertvarkai visoje Sąjungoje, nedidintume regioninių skirtumų ir panaikintume šiuo metu skiriamo finansavimo atotrūkį nuo to finansavimo, kurio reikia norint padidinti poveikio klimatui neutralizavimo pramonės mastą, turime taip pat didinti ES finansavimą. Žaliojo kurso pramonės planui numatomomis ES biudžeto lėšomis ir toliau bus prisidedama prie tikslinio ir spartaus ES poveikio klimatui neutralizavimo pramonės finansavimo. Pagrindinė tam skirta priemonė yra „REPowerEU“, tačiau ją papildo ir kitos ES lėšos.

Komisija toliau padės valstybėms narėms rengti ir įgyvendinti reformas, taip pat padės stiprinti valstybių narių administracinius gebėjimus, kad būtų užtikrintas veiksmingas finansavimo įgyvendinimas.

„REPowerEU“

Kadangi 2022 m. pabaigoje pavyko pasiekti susitarimą, dabar ES parama pertvarkai bus dar didesnė – papildomas finansavimas EGADP bus skirtas iš iniciatyvos „REPowerEU“ lėšų: valstybės narės galės pasinaudoti papildomomis EGADP dotacijomis (20 mlrd. EUR), kad paskatintų pramonės žalinimą, paremtų ES poveikio klimatui neutralizavimo pramonės projektus ir padėtų energijai imlioms pramonės šakoms atsilaikyti esant didelėms energijos kainoms. Šiems tikslams valstybės narės taip pat galės skirti dotacijas iš prisitaikymo prie „Brexit“o“ rezervo (5,4 mlrd. EUR). Be to, šioms investicijoms ir reformoms jos galės naudoti likusias EGADP paskolas (225 mlrd. EUR) ir gauti apčiuopiamą išankstinį finansavimą¹⁵.

Siekdama padėti valstybėms narėms įgyvendinti EGADP ir jos komponentą „REPowerEU“, šiandien Komisija paskelbė **Gaires dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų**. Gairėse numatyta galimybė lanksčiai pritaikyti planus prie esamų aplinkybių ir patariama, kaip parengti „REPowerEU“ skyrius. Jose pripažįstamos dėl tiekimo grandinių sutrikdymo,

¹⁴ „Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union“ (liet. k. „Energijos subsidijų ir kitų valstybės intervencijos priemonių Europos Sąjungoje tyrimas“), ES leidinių biuras (europa.eu). Viešosios paramos priemonės apima tiesiogines išmokas įmonėms ir vartotojams; mokesčių išlaidas (pvz., mokesčių kreditus, PVM sumažinimą); paramą pajamoms arba kainoms; paramą moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai (MTTP).

¹⁵ Tai papildo dabartines galimybes perkelti 5 proc. lėšų iš sanglaudos politikos fondų (iki 17,9 mlrd. EUR).

energijos kainų ir infliacijos kylančios problemos ir valstybėms narėms siūlomi veiksmingi sprendimai, kaip išlaikyti pradinių planų užmoji. Komisija primygtinai ragina valstybes nares į savo pakeistus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtraukti paprastas ir veiksmingas priemones, kurios nedelsiant padėtų įmonėms ir padidintų jų konkurencingumą:

- i) atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir poveikio klimatui neutralizavimo projektų leidimų išdavimą organizuoti **vieno langelio principu**, kad visų poveikio neutralizavimo technologijų projektams statyti bei eksploatuoti reikiamų patvirtinimų ir leidimų išdavimo procesai būtų spartesni, skaitmeniniai ir kuo racionalesni; kartu tikslingai stiprinti administracinius gebėjimus, kad leidimų išdavimo procesas nestrigtų dėl jų stokos; ii) taikyti **mokesčių lengvatas** ar kitais būdais remti įmonių investicijas į žaliasias poveikio neutralizavimo technologijas; šios lengvatos galėtų būti mokesčių kreditai, nusidėvėjimo paspartinimas arba subsidija, susijusi su žaliųjų investicijų turto įsigijimu ar gerinimu;
- iii) investuoti į darbo jėgos **įgūdžius**, reikalingus šiai pramonės pertvarkai.

Europos investicijų banko (EIB) grupė visų [plano „RePowerEU“](#) tikslų įgyvendinimą remis papildomomis paskolomis ir nuosavu kapitalu¹⁶. Komisija ir EIB grupė toliau bendradarbiaus, kad išnagrinėtų, kaip pastaroji galėtų sustiprinti savo su švariomis technologijomis susijusią ir kitą veiklą, kuria prisidedama prie žaliajo kurso.

Programa „InvestEU“

Programa „InvestEU“ labai tinkama investicijoms į poveikio neutralizavimą ES skatinti. „InvestEU“ yra Sąjungos priemonė, skirta pritraukti privačiojo sektoriaus investicijoms į ES prioritetines sritis. Paramą viešosioms ir privačiosioms investicijoms į poveikio klimatui neutralizavimą ir pramonės inovacijas ES teikia per EIB, EIF, ERPB ir 14 kitų įgyvendinančiųjų partnerių. Tarp projektų, galinčių tikėtis paramos, pavyzdžių – baterijų technologijų moksliniai tyrimai ir inovacijos, svarbiausiųjų žaliavų perdirbimas, elektromobilių baterijų tiekimo grandinei reikalingų medžiagų gamybos demonstraciniai įrenginiai, vandenilio varos technologijos, novatoriškos pažangiųjų biodegalų gamyklos, aukštųjų plieno apdirbimo technologijų įranga. Pasinaudojant 26,2 mlrd. EUR ES biudžeto garantija, pagal programą „InvestEU“ gali būti sutelkta daugiau kaip 372 mlrd. EUR finansavimo (šiek tiek viešojo, bet daugiausia privataus).

Iki šiol Komisijos pasirašytų „InvestEU“ garantijos sutarčių bendra vertė siekia 21 mlrd. EUR. Pagal šias garantijos sutartis EIF jau pasirašė „InvestEU“ garantijos sutartis su 48 finansų tarpininkais iš 19 valstybių narių dėl 2,3 mlrd. EUR skolinimo Europos MVĮ ir mažoms vidutinės kapitalizacijos įmonėms, taip pat 54 susitarimus su 14 valstybių narių fondais dėl 1,9 mlrd. EUR vertės investicijų į nuosavą kapitalą¹⁷.

Keletas EIB ir EIF pagal programą „InvestEU“ remiamų investicijų švarių technologijų srityje pavyzdžių:

- 37 mln. EUR EIB investicija į komercinį bandomąjį p-CAM (katodo aktyviosios medžiagos pirmtako) gamybos įrenginį. Medžiaga p-CAM naudojama elektromobilių

16 „EIB boosts clean energy financing in support of REPowerEU Plan“ (liet. k. „EIB didina švarios energijos finansavimą planui „REPowerEU“ paremti“). Pranešimas spaudai paskelbtas

<https://www.eib.org/en/press/all/2022-450-eib-boosts-clean-energy-financing-in-support-of-repowereu-plan>

¹⁷ Be to, iki 2022 m. gruodžio mėn. EIB jau buvo pasirašęs sutartis dėl 29 operacijų 9 valstybėse narėse dėl 2,3 mlrd. EUR finansavimo programos „InvestEU“ lėšomis, skirto mokslinių tyrimų ir inovacijų, tvarios infrastruktūros, taip pat socialinių investicijų ir įgūdžių projektams finansuoti.

baterijų tiekimo grandinėje (aukštųjų technologijų ličio jonų baterijų elementuose).

- 315 mln. EUR EIB paskola bendrajai įmonei, plėtojančiai vandenilinių automobilių varos technologijas ir produktus bei aktyvias saugos sistemas.
- 32 mln. EUR EIB investicija į gamybos įmonės mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektus, susijusius su žemės ūkio mašinų ir traktorių bei visureigių transporto priemonių galios perdavimo sistemų elektrifikavimo technologijomis.
- 101 mln. EUR EIF garantija fondui, iš kurio remiamos ankstyvojo etapo technologijų įmonės (rizikos kapitalas), didelį augimo potencialą turinčios pramonės įmonės; taip pat priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo sektoriaus įmonės (atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektai ir tvarumo srities įmonės).
- 125 mln. EUR paskola naujam statomam katodų medžiagų gamybos įrenginiui. Katodų medžiagos bus tiekiamos aukštųjų technologijų ličio jonų baterijų, visų pirma naudojamų elektromobiliuose, gamintojams.

Siekiant užtikrinti, kad Žaliojo kurso pramonės plano tikslai būtų pasiekti laiku, programos „InvestEU“ procedūros turėtų būti supaprastintos, o jos produktai – suderinti su dabartiniais poreikiais. Garantijos sutartys ir finansiniai produktai turi būti suderinti su peržiūrėta valstybės pagalbos sistema, o konkrečiomis Bendrojo bendrosios išimties reglamento nuostatomis bus gerokai supaprastinti „InvestEU“ nacionalinių skyrių valstybės pagalbos aspektai. Komisija toliau bendradarbiaus su EIB (ES banku) ir kitais partneriais, siekdama, kad prioritetinių projektų, pavyzdžiui, BEISP, finansavimo poreikiai būtų tenkinami veiksmingai ir laiku.

Finansavimas pagal programą „InvestEU“ yra ypač sutelktas į laikotarpio pradžią, nes didžiausia finansavimo dalis skiriama iš priemonės „NextGenerationEU“ lėšų. Iki 2023 m. pabaigos turi būti įsipareigota dėl 14,83 mlrd. EUR ES garantijų, tad 2024–2027 m. laikotarpiui liks tik 11,37 mlrd. EUR. Kita vertus, galima numatyti, kad „InvestEU“ paramos poreikis smarkiai išaugs peržiūrėjus būsimos Laikinosios valstybės pagalbos sistemos krizės ir pertvarkos sąlygomis tinkamumo sąlygas. Visų pirma, panaikinus dabartinius gamybos projektų finansavimo apribojimus srityse, kurias apima Laikinoji valstybės pagalbos sistema krizės ir pertvarkos sąlygomis, įgyvendinantieji partneriai būtų daug labiau suinteresuoti ES garantijomis ir jomis naudotųsi. Todėl Komisija svarsto, kaip būtų galima padidinti bendrą programos „InvestEU“ finansavimą, visų pirma 2024–2027 m. laikotarpiu.

Inovacijų fondas

Inovacijų fondo lėšomis remiamas technologijų ir sprendimų, kuriais mažinama energijai imlios pramonės priklausomybė nuo iškastinio kuro, skatinama atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba ir energijos kaupimas (įskaitant baterijas ir vandenilį) ir stiprinamos poveikio klimatui neutralizavimo tiekimo grandinės remiant baterijų, vėjo ir saulės energijos, elektrolizerių, kuro elementų ir šilumos siurblių svarbiausiųjų komponentų gamybą, kūrimas ir diegimas pirmą kartą. Apskaičiuota, kad per dešimtmetį iš Inovacijų fondo bus skirta 40 mlrd. EUR.

Pagal peržiūrėtą ir patobulintą Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos direktyvą, dėl kurios susitarta 2022 m. pabaigoje priimant Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinį, iš Inovacijų fondo leidžiama konkurso būdu subsidijuoti 100 proc. švarių technologijų diegimo ir gamybos masto plėtros finansavimo trūkumo. Taigi Inovacijų fondas galėtų būti vieno langelio principu veikiantis tokios paramos centras Europoje; tai palengvintų investuotojų padėtį – jiems nereiktų dirbti su skirtingais pajamų srautais ir finansavimo šaltiniais.

2023 m. rudenį Komisija paskelbs pirmąjį aukcioną, arba konkursą, vandenilio iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybai remti. Šio aukciono laimėtojai už kiekvieną pagaminto vandenilio iš atsinaujinančiųjų išteklių kilogramą 10 metų gaus tam tikrą fiksuotą priemonę. Tai turės panašų poveikį kaip JAV Infiacijos mažinimo akte numatytas gamybai taikomas mokesčių kreditas, tik skirtumas yra tas, kad skiriant gautais pasiūlymais pagrįstą priemonę ES parama bus ekonomiškai efektyvi, greita ir nebiurokatiška. Šio pirmojo bandomojo aukciono, kurio preliminarus biudžetas – 800 mln. EUR, sąlygos bus paskelbtos 2023 m. birželio mėn. Po šio bandomojo aukciono bus rengiami kiti aukcionai arba skiriama kitų formų parama vandeniliui gaminti ir naudoti. Tai padės siekti su vandeniliu susijusių „REPowerEU“ tikslų ir kartu įgyvendinti Vandenilio banko europinės dalies užmojus.

Komisija svarsto galimybę, remdamasi šia patirtimi, į šį naująjį konkurso mechanizmą įtraukti saulės ir vėjo energetikos, baterijų ir elektrolizerių komponentų gamybos plėtrą, atsižvelgiant į ES poveikio klimatui neutralizavimo sektoriaus poreikių analizę, rinkos dydį ir potencialius eilėje laukiančius projektus. Ir šiuo atveju Inovacijų fondo parama būtų teikiama kaip gamybos subsidija, o ne kompensuojant 60 proc. atitinkamų išlaidų, kaip šiuo metu daroma pagal įprastą Fondo praktiką.

ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS) pajamos ateinančiais metais didės. Didžiąją šios sumos dalį sudarys nacionalinės pajamos, kurias valstybės narės turės panaudoti klimato politikos veiksams. Komisija ragina valstybes nares dalį šių pajamų skirti poveikio neutralizavimo technologijų gamybai plėsti. Dalis išaugusių ATLPS pajamų taip pat galėtų būti skirtos veiksmingai ES investavimo į poveikio neutralizavimą priemonei, pavyzdžiui, Inovacijų fondui, sustiprinti¹⁸.

Taigi lėšų, kuriomis galima pasinaudoti, yra daug, ir jos visų pirma numatytos inovacijoms ir diegimui. Komisija ieško būdų, kaip užtikrinti didesnę bendrą ES lygmens finansavimą, kuriuo, vadovaujantis nuolatinio investicijų poreikių vertinimu, būtų remiamos investicijos į poveikio neutralizavimo technologijų gamybą. Siekiant bendrąją rinką apsaugoti nuo susiskaidymo ir užtikrinti kuo didesnę sinergiją ir mastą, labai svarbu, kad visa tai vienyty visapusiška europinė sistema. Be pirmiau nurodytų laikinų tikslinių valstybės pagalbos taisyklių pokyčių, trumpuoju laikotarpiu Komisija drauge su valstybėmis narėmis, visų pirma orientuodamosi į pirmiau minėtas priemones – „REPowerEU“, „InvestEU“ ir Inovacijų fondą, ieškos pereinamojo laikotarpio sprendimo, kaip greitai ir tikslingai teikti paramą ten, kur jos labiausiai reikia. Nors šie skirtingi elementai nebūtinai bus įgyvendinti tuo pačiu metu, esame pasiryžę šią visapusišką europinę sistemą paversti tikrove.

Vidutinės trukmės laikotarpiu Komisija ketina pasiūlyti struktūrinį investicinių poreikių tenkinimo sprendimą – iki 2023 m. vasaros, atlikdama daugiamečių finansinės programos peržiūrą, pasiūlyti **Europos suverenumo fondą**. Jo tikslas būtų išsaugoti Europos pranašumą ypatingos svarbos ir besiformuojančių technologijų, susijusių su žaliaja ir skaitmenine pertvarka, srityje: nuo kompiuterijos technologijų, įskaitant mikroelektroniką, kvantinę kompiuteriją ir dirbtinį intelektą, iki biotechnologijų bei biotechnologijomis pagrįstos gamybos ir poveikio neutralizavimo technologijų. Ši struktūrinė priemonė bus grindžiama patirtimi, įgyta įgyvendinant koordinuotus daugiašalius BEISP projektus, be to, bus siekiama pagerinti visų valstybių narių galimybes dalyvauti tokiuose projektuose ir taip saugoti sanglaudą ir bendrąją rinką nuo rizikos, kylančios dėl skirtingų valstybės pagalbos galimybių. Kurdama Suverenumo fondą Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad jis atlieptų atitinkamus jų poreikius.

¹⁸ Tačiau tai nedarytų poveikio bendroms ATLPS pajamoms, kurios bus naudojamos Europos ekonomikos gaivinimo priemonės skolai gražinti.

2.2.3. Privatusis finansavimas

Nepalyginamai didesnė dalis investicijų, kurių reikia perėjimui prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, turės būti finansuojama privačiojo sektoriaus subjektų. Viešasis finansavimas gali pritraukti privačiųjų investicijų, tačiau jo nepakaks investicijų atotrūkiui pašalinti. Norint, kad perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos būtų sėkmingas, reikia didžiulio privačiojo sektoriaus finansavimo, o ypač surenkamo kapitalo rinkose iš įvairių investuotojų, įskaitant smulkiuosius mažmeninius investuotojus ir stambius institucinius investuotojus. Todėl labai svarbu, kad **kapitalo rinkos ir tvaraus finansavimo sistema veiktų tinkamai.** ES turi užtikrinti, kad jos kapitalo rinkos galėtų reikiamu mastu ir pakankamai įvairiai finansuoti ES įmones, visų pirma strateginių pramonės segmentų.

ES turi dėti daugiau pastangų, kad būtų sukurta visapusiškai išvystyta kapitalo rinkų sąjunga. Kapitalo rinkų sąjungos tikslas – padidinti atskiras kapitalo rinkas ir jas geriau integruoti tarpvalstybiniu mastu, kad asmenys ir įmonės, įskaitant vykdančias veiklą švairių technologijų sektoriuje, turėtų geresnes finansavimo ir investavimo galimybes.

Gilesnė ir iš tiesų integruota kapitalo bendroji rinka suteiktų ES įmonėms galimybių pačioms save finansuoti, plėsti veiklą, tapti mažiau priklausomomis nuo bankų finansavimo ir turėti lėšų žaliajai pertvarkai valdyti. Taigi tolesnis kapitalo rinkų sąjungos kūrimas yra esminis indėlis siekiant Komisijos politinių tikslų – užtikrinti, kad Europos įmonės būtų konkurencingos žaliosiose ir skaitmeninėse pasaulio rinkose ir kad ES įgytų atvirą strateginį savarankiškumą.

Norint sukurti visiškai integruotą ES kapitalo rinką, reikia, kad visi pagrindiniai suinteresuotieji subjektai labiau norėtų ir būtų pasiryžę **sparčiai susitarti dėl Komisijos pasiūlytų teisės aktų, kuriais įgyvendinamas 2020 m. kapitalo rinkų sąjungos veiksmų planas.**

ES tvaraus finansavimo sistema padeda investuotojams ir įmonėms didinti investicijas, atitinkančias Europos žaliojo kurso tikslus. ES tvaraus finansavimo politika prisidės prie žaliosios pertvarkos tuo, kad žalieji projektai ir įmonės galės lengviau gauti privatųjį finansavimą ir jis taps patrauklesnis, kaip primenama atnaujintoje Perėjimo prie tvarios ekonomikos finansavimo strategijoje¹⁹.

2.3. Įgūdžių stiprinimas

Žalioji pertvarka turi būti orientuojama į žmogų ir įtraukti, kad jos rezultatas būtų teisingas ir sąžiningas, būtų kuriamos kokybiškos darbo vietos ir nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. 2019 m. Europos ekonomikoje buvo 4,5 mln.²⁰ žaliųjų darbo vietų, palyginti su 3,2 mln. 2000 m. Žalioji pertvarka pareikalaus naujų įgūdžių visais lygmenimis, todėl patobulinti savo įgūdžius arba persikvalifikuoti reikės daugeliui darbuotojų. Apskaičiuota, kad vien baterijų pramonei iki 2025 m. prireiks papildomų 800 000 darbuotojų. Ateinantį dešimtmetį vyks nuožmi konkurencija dėl specialistų. Mūsų pramonės našumas, visuomenės klestėjimas ir mūsų gebėjimas pasiekti neutralaus poveikio tikslus priklausys nuo to, kaip sugebėsime išlaikyti ir pritraukti darbuotojus. **Todėl Žaliojo kurso pramonės plano trečiasis ramstis turi būti**

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0390>

²⁰ Remiantis Eurostato žaliųjų darbo vietų apibrėžtimi („Užimtumas ekologiškose pramonės šakose“), Eurostatas, „Aplinkos ekonomika. Užimtumo ir augimo statistika“, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_economy_%E2%80%93_statistics_on_employment_and_growth&oldid=583805#Development_of_key_indicators_for_the_environmental_economy.

skirtas įgūdžiams – tiek žalesiems, tiek skaitmeniniams, visais lygmenimis ir visų žmonių – daugiausia dėmesio plane skiriant tam, kaip įtraukti moteris²¹ ir jaunimą²².

Specialistų paklausa yra didelė. 2015–2021 m. sektoriuose, kurie laikomi svarbiais žaliajai pertvarkai²³, darbo jėgos trūkumas, kurį rodo laisvų darbo vietų lygis²⁴, padvigubėjo, ir su žaliaja pertvarka susijusių techninių įgūdžių paklausa vis auga²⁵. Kadangi apskaičiuota, kad prie dvejopos pertvarkos prisidės 35–40 proc. visų darbuotojų, techninių, įskaitant skaitmeninius, įgūdžių poreikis ir išsilavinimo lygis žaliosios ekonomikos segmente yra didesnis nei visoje bendroje ekonomikoje²⁶. Žaliuosiuose sektoriuose taip pat didesnis bendras darbo našumas, pavyzdžiui, **švarios energijos sektoriaus našumas yra maždaug 20 proc. didesnis nei vidutiniškai visoje ekonomikoje**, tad žalieji įgūdžiai bus labai gerovei itin svarbūs²⁷.

Dėl dvejopos – žaliosios ir skaitmeninės – pertvarkos kylančius su įgūdžiais susijusius uždavinius Europos Sąjunga sprendžia sistemiškai per bendrą **Europos įgūdžių darbotvarkę**, kuri įgyvendinama užtikrinant sinergiją su **Europos švietimo erdve²⁸. Europos įgūdžių paktu**, kurio dvejų metų sukaktis neseniai paminėta, remiama 14 didelio masto partnerystių Europos pramonės ekosistemose: jomis padedama užsitikrinti perėjimui prie neutralaus anglies dioksido poveikio ir skaitmeninės ekonomikos reikiamų įgūdžių turinčią darbo jėgą. Partnerystės skatina įmones, darbuotojus, valdžios institucijas, socialinius partnerius, švietimo ir mokymo paslaugų teikėjus ir užimtumo tarnybas koordinuoti veiksmus. Iki šiol užsiregistravo daugiau kaip 1 000 narių, tarp kurių – didelės tarptautinės bendrovės, MVĮ, vietos mokymo paslaugų teikėjai ir prekybos ir pramonės rūmai. Kolektyviai jie **įsipareigojo padėti 6 mln. žmonių pakelti kvalifikaciją ir persikvalifikuoti**. Be to, Švarios energijos pramonės forumas yra pasiryžęs dėti daugiau pastangų ir daugiau investuoti į įgūdžių ugdymą.

Skaitmeninio švietimo veiksmų planu, skaitmeninio dešimtmečio politikos programa ir 2022 m. vykusiu struktūriniu dialogu skaitmeninio švietimo ir įgūdžių klausimais sukurtos sąlygos sparčiau įgyvendinti švietimo sistemų reformas ir suteikti pagrindinių ir aukšto lygio skaitmeninių įgūdžių visų ekonomikos segmentų ir amžiaus grupių asmenims. Tai gera pradžia siekiant užtikrinti, kad visuomenei ir įmonėms naudojantis skaitmeniniais įgūdžiais būtų tiksliau ir veiksmingiau naudojami gamtos ištekliai ir poveikis aplinkai būtų geresnis.

Neseniai paskelbtu Komunikatu dėl **specialistų potencialo išnaudojimo Europos**

²¹ 2022 m. II ketv. moterų užimtumo lygis buvo 69,5 proc., palyginti su 80,2 proc. vyrų užimtumu ir 74,9 proc. vidurkiu. 60–64 m. amžiaus asmenų užimtumo lygis buvo 48,2 proc., o 20–64 m. amžiaus grupėje – vidutiniškai 74,9 proc.

²² Nors 2022 m. lapkričio mėn. nedarbo lygis sumažėjo iki rekordiškai žemo 6,0 proc. lygio, jaunimo (jaunesnių nei 25 metų asmenų) nedarbo lygis yra 2,5 karto didesnis už bendrą rodiklį.

²³ Šie sektoriai apima elektros energijos, garų, dujų ir oro kondicionavimo, transporto, statybos ir apdirbamosios pramonės sektorius. Deja, vandens tiekimo, kanalizacijos, atliekų tvarkymo ir valymo veiklos sektoriaus duomenų, kurie taip pat laikomi svarbiais pertvarkai, ES lygmeniu nėra.

²⁴ Laisvų darbo vietų lygis yra laisvų darbo vietų dalis, palyginti su visų darbo vietų skaičiumi, ir laikomas vienu iš geriausių būdų nustatyti darbo jėgos trūkumą tam tikrame sektoriuje.

²⁵ Remiantis siaura Eurostato žaliųjų darbo vietų apibrėžtimi („Užimtumas ekologiškose pramonės šakose“). 2015–2021 m. sektoriuose, kurie laikomi svarbiais žaliajai pertvarkai, darbo jėgos trūkumas, kurį rodo laisvų darbo vietų lygis, padvigubėjo.

²⁶ Tarptautinės darbo organizacijos 2019 m. ataskaita „Skills for a greener future: a global overview“ (liet. k. „Įgūdžiai žalesnei ateičiai. Pasaulinė apžvalga“, pateikiama https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_732214.pdf

²⁷ JTC švarios energijos technologijų stebėjimo centras (CETO): „Overall Strategic Analysis of Clean Energy Technology– 2022 Status Report“ (liet. k. „Bendra švarios energijos technologijų strateginė analizė. 2022 m. būklės ataskaita“) <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC131001/2022.5375.pdf>

²⁸ COM(2022) 625.

regionuose²⁹ siekiama, kad būtų vykdoma politika, padedanti įgyti ir tobulinti žaliajai pertvarkai reikiamus įgūdžius visuose ES regionuose.

Kadangi **2023-ieji paskelbti Europos įgūdžių metais, tai unikali galimybė ugdyti įgūdžius, kurių reikia** norint klestėti sparčiai kintančioje ekonomikoje ir siekti daugiau. Atėjo laikas ES ir jos valstybėms narėms įsidrąsinti ir ryžtingiau siekti esminių pokyčių švietimo ir įgūdžių darbotvarkėje bei realizuoti ES sistemos teikiamas galimybes³⁰.

- Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, siekia nustatyti tikslus ir rodiklius, pagal kuriuos būtų galima **stebėti įgūdžių ir darbo vietų pasiūlą ir paklausą su žaliaja pertvarka susijusiuose sektoriuose**. Poveikio neutralizavimo technologijų sektoriuje vis dar gajį lyčių nelygybė. Pavyzdžiui, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigose, kurių specializacija – energetikos sektoriui itin svarbūs gamtos mokslai, technologijos, inžinerija ir matematika (STEM), mokosi vis dar per mažai moterų³¹. Atsinaujinančiųjų energijos išteklių sektoriuje moterys sudaro tik trečdalį darbuotojų³², tad akivaizdu, kad jame yra dar daug neišnaudotų galimybių atsiskleisti moterų talentui.
- Komisija bendradarbiauja su valstybėmis narėmis ir aukštojo mokslo sektoriumi siekdama, kad būtų įgyvendinta **Europos universitetų strategija**³³, kurios vaidmuo užtikrinant ateičiai reikalingus įgūdžius yra itin svarbus. Šiuo tikslu ES teikia didelę finansinę paramą (1,1 mlrd. EUR), be kita ko, pagal programos „Erasmus+“ Europos universitetų tinklų iniciatyvą.
- Be to, į Europą turime pritraukti ir joje išlaikyti talentingiausius specialistus, ypač gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM). Tarptautiniams STEM studentams ir tyrėjams turime atverti naujus kelius į Europą.
- Iki 2023 m. vasario mėn. bus sukurta plataus masto įgūdžių partnerystė sausumos atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje pagal Įgūdžių paktą. Jos dalyviai nusistatys įsipareigojimus bei tikslus ir parengs konkrečių įgūdžių tobulinimo ir perkvalifikavimo poreikių Europos atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektoriuje viziją.
- Iki šių metų pabaigos bus sukurta **šilumos siurblių pramonės įgūdžių partnerystė**, taip pat dedamos pastangos sukurti tokią partnerystę energijos vartojimo efektyvumo srityje.
- Remdamasi Europos baterijų aljanso akademijos pavyzdžiu³⁴, Komisija siūlys steigti **poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akademijas**, kuriose būtų vykdomos žaliajai pertvarkai strategiškai svarbių pramonės šakų, pavyzdžiui, žaliavų, vandenilio ir saulės energijos technologijų, įgūdžių tobulinimo ir perkvalifikavimo programos. Komisija sieks, kad būtų įsteigta tvarios statybos akademija, kurioje mokymai būtų

²⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Specialistų potencialo išnaudojimas Europos regionuose“, COM(2023) 32 *final*.

³⁰ Pavyzdžiui, susijusias su mikrokredencialais, individualiomis mokymosi sąskaitomis, skaitmeniniais įgūdžiais ir švietimo rekomendacijomis.

³¹ Dėl to išradėjų moterų patentų paraiškų dalis yra mažesnė (2021 m. jų buvo tik 20 proc. visose patentų klasėse ir šiek tiek daugiau nei 15 proc. klimato kaitos švelninimo technologijų klasėje), taip pat mažesnė moterų įsteigtų arba bendrai įsteigtų startuolių dalis (2021 m. ES – mažiau nei 15 proc.), į moterų vadovaujamas įmones investuojamos mažesnės kapitalo sumos (2021 m. ES – tik 2 proc. į vien moterų startuolius ir 9 proc. į mišrius). Šaltinis: CETO: „Overall Strategic Analysis of Clean Energy Technology in the European Union – 2022 Status Report“.

³² 2019 m. 32 proc., remiantis Švarios energijos pramonės forumo jungtine deklaracija dėl įgūdžių švartų technologijų sektoriuje, https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/ceif_joint_statement_on_skills.pdf

³³ COM(2022) 16.

³⁴ Iki 2025 m. Europos baterijų akademijoje mokysis, persikvalifikuos ar pasitobulins maždaug 800 000 darbuotojų.

rengiami tiek klasėse, tiek internetu, ir programoje daugiausia dėmesio būtų skiriama biologinių medžiagų naudojimui, žiediškimui ir skaitmeninėms technologijoms.

Įgūdžių patvirtinimas, taip pat pastangos remti kitose valstybėse narėse ir trečiojoje šalyse įgytų kvalifikacijų pripažinimą visoje ES, kartu su darbo jėgos judumo politika, gali padėti darbdaviams ir atitinkamų įgūdžių turintiems specialistams rasti vieniems kitus. Be to, žmonės mokosi skirtingais būdais ir įvairiomis aplinkybėmis, ne tik formaliojo švietimo ir mokymo struktūrose. Siekdama tai paremti, Komisija:

- įgyvendindama ES įgūdžių darbotvarkę, **palengvins kvalifikacijų pripažinimą**. Padedant darbdaviams ir mokymo paslaugų teikėjams greitai patvirtinti kvalifikacijas, būtų galima jų pripažinimą paspartinti ir sumažinti administracinę naštą;
- **atsižvelgdama** į judžių ES piliečių ir trečiųjų šalių piliečių **interesus**, toliau svarstys, kaip suderinti principą „**pirmiausia – įgūdžiai**“, **pagal kurį pripažįstami iš tiesų turimi įgūdžiai**, su esamu kvalifikacijomis grindžiamu požiūriu;
- siekdama pritraukti specialistų iš ES nepriklausančių šalių, nagrinėja, kaip pagal įgūdžiais grindžiamą požiūrį būtų galima sudaryti palankesnes sąlygas trečiųjų šalių piliečiams patekti į prioritetinių sričių ES darbo rinkas; tuo tikslu ji pasiūlys sukurti **ES specialistų rezervą** ir pateiks pasiūlymą dėl trečiųjų šalių piliečių kvalifikacijų pripažinimo.

Siekiant padėti žmonėms įgyti naujų įgūdžių galima nuveikti daugiau. ES turi tvirtas politikos sistemas, sudarančias sąlygas **finansškai paremti įgūdžių ugdymą**: Tarybos rekomendacijomis remiamos įvairios įgūdžių reformos individualių mokymosi sąskaitų ir mikrokredencialų, kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės ir profesinio rengimo bei mokymo srityse. Norint, kad šios politikos reformos visoje Europoje duotų koordinuotų konkrečių rezultatų, **viešasis ir privatusis finansavimas turi tarpusavyje derėti ir dėl to gali reikėti**:

- Bendrajame bendrosios išimties reglamente nustatytą MVĮ skiriamos pagalbos mokymui viršutinę ribą padidinti nuo 2 mln. EUR iki 3 mln. EUR;
- vertinant BEISP atitiktį valstybės pagalbos reikalavimams, atsižvelgti į priemones, kuriomis padedama šių projektų darbuotojams įgyti įgūdžių³⁵;
- Komisijai išnagrinėti, kokios yra galimybės įmonių mokymo išlaidas traktuoti ne kaip išlaidas ar veiklos sąnaudas, o kaip investicijas ir taip paskatinti daugiau investuoti į mokymą naujų poveikio neutralizavimo technologijų ir gamybos procesų srityje.

ES finansavimu taip pat galima naudotis. Parama investicijoms, skirtoms įgūdžiams ugdyti, persikvalifikuoti ir kelti kvalifikaciją, iš 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos ir priemonės „NextGenerationEU“ lėšų siekia maždaug 64,8 mlrd. EUR³⁶. Iš šių 64,8 mlrd. EUR pagrindinė ES priemonė investicijoms į įgūdžius remti yra sanglaudos politikos „**Europos socialinis fondas +**“ (ESF+); vien žalesiems įgūdžiams ir žaliosioms darbo vietoms remti numatyta skirti 5,8 mlrd. EUR. ESF+ papildo **Europos regioninės plėtros fondas (ERPF)**, investuojantis į įgūdžius, švietimą ir mokymą, įskaitant infrastruktūrą. Pagal **Teisingos pertvarkos mechanizmą (TPM)** 3 mlrd. EUR skiriama darbuotojams mokytis ir jų įgūdžiams ugdyti, kad jie galėtų prisitaikyti prie žaliosios pertvarkos.

³⁵ BEISP gairių, t. y. Komisijos komunikato „Valstybės pagalbos, skirtos bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti, suderinamumo su vidaus rinka analizės kriterijai“ (OL C 528, 2021 12 30, p. 10–18), 18 punktas.

³⁶ Per „Europos socialinį fondą +“, „Erasmus“, „Europos horizontą“, Europos regioninės plėtros fondą, Skaitmeninės Europos programą, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę ir Teisingos pertvarkos fondą.

Apčiuopiama finansinė parama skiriama ir per **Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę**. 14 valstybių narių į savo nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtraukia su žaliaisiais įgūdžiais ir darbo vietomis susijusio mokymo priemones, kurios bendrai siekia apie 1,5 mlrd. EUR.

2.4. Atvira prekyba siekiant atsparių tiekimo grandinių

ES palankiai vertina visame pasaulyje vykdomas poveikio klimatui neutralumo ir aplinkos tvarumo iniciatyvas. Poveikio klimatui neutralumo tikslą galima geriausiai pasiekti poveikio neutralizavimo technologijų iniciatyvas grindžiant sąžiningos konkurencijos ir atviros prekybos principais. **Ketvirtasis Žaliojo kurso pramonės plano ramstis – pasaulinis bendradarbiavimas ir pereiti prie švarios ekonomikos padedanti prekyba.**

Iš savo stiprios prekybinės pozicijos ES semiasi konkurencinės ir politinės galios. Pasaulio investuotojams ES išlieka patraukli vieta investuoti. Nebūtume tapę tokie atsparūs ir nebūtume įveikę pastarųjų metų iššūkių, jei ne prekybos teikiamas našumas ir išplėtos abipusiškai naudingos partnerystės su trečiosiomis šalimis. Tačiau kartu dėl dažniau taikomos nesąžiningos ir prievartinės praktikos mums teko susikurti naujų priemonių ir apginti savo teises, kad būtų išlaikytos vienodos sąlygos³⁷. Apskritai visa tai atspindi ES norą siekti atviro strateginio savarankiškumo.

Prekybos atvirumas yra esminis mūsų strategijos išlaikyti ES lyderystę poveikio neutralizavimo technologijų srityje elementas. Vykdamas prekybos politiką bendroji rinka išlieka susieta su augimo centrais už mūsų žemyno ribų ir kartu užsitikrinama prieiga prie žaliajai pertvarkai būtinų išteklių. Viena vertus, atvira prekyba atveria mūsų pramonei naujų eksporto rinkų ir taip sukuria masto ekonomiją. Kita vertus, ji suteikia prieigą prie mūsų pramonei reikalingų žaliavų, dalių, komponentų ir paslaugų, nes du trečdalius mūsų importo sudaro tarpiniai produktai.

Toliau remdama **Pasaulio prekybos organizaciją (PPO)**, be kita ko, padėdama jai reformuotis, ES bendradarbiaudama su savo partneriais sieks didinti tarptautinės prekybos stabilumą ir teisinį tikrumą investuotojams bei įmonėms. Siekiant poveikio klimatui neutralumo PPO tenka svarbus vaidmuo – ji yra diskusijų dėl prekybos aspektų, susijusių su žaliaja pertvarka, forumas, ji paaiškina, kaip skatinti žaliąsias investicijas taip, kad būtų kuo mažiau iškraipoma prekyba, ir imasi drausminimo priemonių, jei taikomos tiek prekybai, tiek klimatui neigiamą poveikį darančios subsidijos.

Komisija taip pat toliau plėtos ES **laisvosios prekybos susitarimų** tinklą ir sieks, kad jau sudaryti susitarimai, veiksmingai įgyvendinami ir vykdomi, duotų kuo daugiau naudos. Visų pirma Komisija sieks iki 2023 m. vasaros užbaigti derybas su Australija, padaryti didelę pažangą derybose su Indija ir Indonezija, ir nagrinėti galimybes sudaryti tokius susitarimus su kitais partneriais Indijos ir Ramiojo vandenynų regione. Komisija taip pat pateiks ratifikuoti susitarimus su Čile, Meksika ir Naująja Zelandija ir sieks pažangos derybose su MERCOSUR šalimis. Be to, Komisija sieks, kad būtų baigtas rengti ekonominės partnerystės susitarimas su Kenija.

Perėjimui prie švarios ekonomikos paremti Komisija ieškos ir kitų bendradarbiavimo su partneriais formų, neapsiribodama įprastais prekybos susitarimais. Viena tokių naujų bendradarbiavimo priemonių – ES ir JAV prekybos ir technologijų taryba; panaši priemonė rengiama ir su Indija. Įsteigtoje specialioje **ES ir JAV darbo grupėje Infliacijos mažinimo**

³⁷ Todėl reikia, be kita ko, stiprinti ES pajėgumus kontroliuoti ir apsaugoti savo sienas, ir tai bus vienas iš pagrindinių būsimos muitinių reformos tikslų.

akto klausimams ES ir JAV drauge ieško pragmatiškų būdų spręsti klausimus, ES keliančius susirūpinimą: siekiama išlaikyti ir sustiprinti transatlantines vertės grandines ir užtikrinti, kad vyktų teigiamas bendradarbiavimas dėl bendro intereso – poveikio klimatui neutralumo.

Su savo partneriais, visų pirma Afrikoje, ES yra parengusi **tvary investicijų palengvinimo susitarimus**, kuriais siekiama, kad būtų lengviau pritraukti ir didinti investicijas, kartu į juos integruojant išpareigojimus dėl aplinkos ir darbo teisių. Klimatas ir energetika taip pat yra svarbios partnerysčių, vykdomų pagal strategiją „**Global Gateway**“, kurią įgyvendindama ES prisideda prie pasaulinio investicijų deficito mažinimo, sritys. Be to, ES padės besivystančioms šalims prisitaikyti prie ES keliamų savarankiškų tvarumo reikalavimų ir jų laikytis. Su Viduržemio jūros sąjunga ir Afrikos Sąjunga ES tęs politinį dialogą ir konkrečius veiksmus mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje siekdama paskatinti bendradarbiavimą atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir žaliojo vandenilio srityse³⁸. Komisija siūlo, kad investicijos į kitas svarbias partnerystės sritis, pavyzdžiui, skaitmenizaciją ar transportą, būtų dar labiau suderintos su neutralaus poveikio klimatui tikslu. Įgyvendindama Vakarų Balkanų, Rytų partnerystės ir pietinių kaimyninių šalių ekonomikos ir investicijų planus Komisija toliau rems tvarias investicijas į energetiką, transportą ir skaitmeninį junglumą.

Taip pat bus parengta keletas **naujų iniciatyvų**.

- Bendradarbiaudami su panašiai mąstančiais partneriais įkursime **svarbiausiųjų žaliavų klubą**, kurio tikslas bus užtikrinti saugų, tvarų ir įperkamą žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai, grindžiamai konkurencinga ir diversifikuota pramonine baze, būtinų žaliavų pasaulinį tiekimą. Remdamasis esamomis tarptautinėmis iniciatyvomis, klubas parengs principus, pagal kuriuos žaliavų vartotojai ir išteklių turtingos šalys galėtų susiburti ir bendradarbiauti, kad pastarosios vertės grandinėje galėtų pakilti į aukštesnę padėtį;
- Plėtodami **švarių technologijų ir poveikio klimatui neutralizavimo pramonės partnerystes**³⁹ visame pasaulyje skatinsime diegti poveikio neutralizavimo technologijas ir remsime ES pramonės pajėgumus atsižvelgdami į jų svarbą visuotiniam perėjimui prie švarios energijos.
- Parengsime **eksporto kreditų strategiją**, apimsiančią **ES eksporto kreditų priemonę ir geresnį ES finansinių priemonių koordinavimą**. Tai gali paskatinti suderinamumą su ES politika, pavyzdžiui, Europos žaliuoju kursu arba strategija „Global Gateway“, pagal kurią išpareigota investuoti į infrastruktūrą, padedančią siekti poveikio klimatui neutralumo.

Atvirumas klesti tik ten, kur yra sąžiningumas. Visame pasaulyje vykdomos naujos iniciatyvos, kuriomis prisidedama prie žaliosios pertvarkos. Kai viešasis pėdsakas privačiose rinkose tampa neproporcingai didelis, iškraipymai sukuria nevienodas sąlygas ir atsiranda nesąžininga konkurencija. Ypatinę susirūpinimą kelia šalys, kuriose nėra rinkos ekonomikos. ES nori imtis iniciatyvos, kad tokioms tendencijoms būtų duotas tvirtas atkirtis.

Pirma, Komisija ir toliau visapusiškai naudosis **prekybos apsaugos priemonėmis**, kad apsaugotų bendrąją rinką ir taisyklėmis grindžiamą tarptautinę prekybą nuo tokios nesąžiningos prekybos praktikos, kaip dempingas ir konkurenciją iškraipiančios subsidijos, daugiausia dėmesio skirdama sektoriams, kurie yra labai svarbūs siekiant ES poveikio klimatui neutralumo tikslo. Taip pat imsime tolesnių veiksmų, kad mūsų priemonės nebūtų apeinamos.

Pasaulyje vis daugėjant žalinimo paskatų, Komisija užtikrins, kad užsienio subsidijos

³⁸ Pagal programą „Europos horizontas“ ES pradėjo įgyvendinti specialią Afrikos iniciatyvą ir Viduržemio jūros iniciatyvą – kiekvienai iš jų skiriama bendra ES investicijų suma siekia apie 300 mln. EUR.

³⁹ Tokias, kaip sukurtos Prekybos ministrų koalicijos klimato klausimams:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_23_248

nepagrįstai nekenktų Europos pramonės konkurencingumui. 2023 m. sausio 12 d. įsigaliojęs **Reglamentas dėl užsienio subsidijų** yra papildoma priemonė trečiųjų šalių suteiktoms subsidijoms tirti, atsižvelgiant į jų konkretų poveikį vidaus rinkai. ES taip pat bendradarbiaus su partneriais siekdama nustatyti konkurenciją iškraipančias subsidijas arba nesąžiningos prekybos praktiką, susijusią su intelektinės nuosavybės vagystėmis arba priverstiniu technologijų perdavimu ne rinkos ekonomikos šalyse, pavyzdžiui, Kinijoje, ir su jomis kovoti.

Komisija taip pat sieks, kad galimybės patekti į viešųjų pirkimų rinkas būtų abipusės. Komisija yra pasirengusi 2023 m. pirmą kartą panaudoti **tarptautinių viešųjų pirkimų priemonę** siekdama parodyti, kad ES įmonės turi turėti vienodas galimybes patekti į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas.

Galiausiai, didėjant geopolitinei įtampai, ES ir jos valstybės narės turėtų laikytis kartu ir ginti savo interesus. **ES tiesioginių užsienio investicijų tikrinimo sistema** leidžia veiksmingai koordinuoti veiksmus siekiant apsaugoti pagrindinį Europos turtą ir užtikrinti kolektyvinį saugumą. Šiuo metu peržiūrima, kaip veikia šis mechanizmas, ir svarstome, kaip būtų galima jį padaryti dar veiksmingesnį ir kartu išlikti atviriems tiesioginėms užsienio investicijoms. Savo veiksmus derinsime su sąjungininkais, be kita ko, G 7 pirmininkaujantčios Japonijos pasiūlytoje ekonominio saugumo darbo programoje. Tinkamų būdų nedelsiant reaguoti į ekonominį bauginimą pasiūlys ir ES kovos su ekonomine prievarta priemonė, kai tik ji bus priimta.

3. IŠVADOS

ES išlieka patraukli tvarioms investicijoms. Pastaruosius 30 metų Europos bendroji rinka yra ekonominės sėkmės pavyzdys – kasmet ES BVP vidutiniškai augo po 8–9 proc.⁴⁰ Europos verslo modelis grindžiamas atvirumu, o Europos socialinis modelis užtikrina švietimą, darbuotojų socialinę apsaugą, taip pat sveikatos ir aplinkos apsaugą. Siūlome verslui palankią aplinką (pvz., kokybišką infrastruktūrą, teisinę valstybę). Kartu su sąžininga konkurencija ir lygių neturinčia reglamentavimo sistema, orientuota į dvejopą – skaitmeninę ir žaliąją – pertvarką, tai padeda užtikrinti investuotojams būtina nuspėjamumą.

Žaliojo kurso pramonės planu siekiama supaprastinti, paspartinti ir suderinti paskatas, kad būtų išsaugotas ES konkurencingumas ir patrauklumas investicijoms į poveikio neutralizavimo pramonę. ES drauge su savo valstybėmis narėmis gali pasiūsti aiškią žinią įmonėms ir kartu paspartinti dvejopą pertvarką.

Trumpuoju laikotarpiu, ypač susidūrus su nesąžininga konkurencija ir esant aukštomis energijos kainoms, Europos pramonei remti skirtos laikinos ir tikslinės papildomos priemonės yra pateisinamos. Prie naujos tikrovės turi būti pritaikyta ir reglamentavimo aplinka. Tvarka turėtų būti paprastesnė ir spartesnė, kad labiau padėtų siekti ES su tvaria neutralaus poveikio klimatui ekonomika ir visuomene susijusių ES tikslų

Šis komunikatas – dar vienas žingsnis įgyvendinant Versalio darbotvarkę⁴¹. Jame išdėstomas Komisijos atsakas į trumpalaikius šiuo metu Europos pramonės patiriamus iššūkius. Komisija taip pat paisys Europos Vadovų Tarybos raginimo iki kovo mėn. posėdžio pateikti platesnę ilgalaikio konkurencingumo bendrojoje rinkoje didinimo strategiją, minint bendrosios rinkos 30-ąsias metines. Be to, ji ragina valstybes nares susitarti dėl ekonomikos valdymo peržiūros.

Komisija yra pasirengusi – skatindama investicijas į naujas technologijas ir, kai įmanoma ir

⁴⁰ Diskusijoms skirtas dokumentas Nr. 094: „[Quantifying the Economic Effects of the Single Market in a Structural Macromodel](https://ec.europa.eu/economy_finance/quantifying-economic-effects-single-market)“ (europa.eu) (liet. k. Bendrosios rinkos ekonominio poveikio kiekybinis vertinimas taikant struktūrinį makromodelį“), Jan in't Veld, 2019.

⁴¹ 2022 m. kovo 11 d. neformaliame valstybių ar vyriausybių vadovų susitikime priimta Versalio deklaracija.

būtina, teikdama finansavimą – padėti pramonei ir visuomenei pereiti prie tvarumo. Norint investuoti į aukštos kvalifikacijos visuomenę, reikia, kad mokymas ir švietimas būtų esminė mūsų ateities dalis. Kadangi gyvename pasaulyje, kuriame viskas tarpusavy susiję, ir kadangi žalioji pertvarka vykdoma ir už ES ribų, Komisija toliau bendradarbiaus ir dirbs su mūsų prekybos partneriais laikydamasi atviro, bet ryžtingo požiūrio.

Komisija ragina vadovus, vyriausybes, teisės aktų leidėjus ir socialinius partnerius remti šio plano įgyvendinimą ir yra pasirengusi, atsižvelgdama į atliekamą poreikių vertinimą, pagal jį pateikti konkrečių pasiūlymų iki kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos.